

POSTANOWIENIE

Dnia 29 sierpnia 2023 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Krzysztof Wiak (przewodniczący, sprawozdawca)

SSN Aleksander Stępkowski

SSN Maria Szczepaniec

w sprawie ze skargi M.K.

na naruszenie prawa strony do rozpoznania sprawy bez nieuzasadnionej zwłoki
w postępowaniu przed Sądem Apelacyjnym w Katowicach w sprawie o sygn.
III AUa 2187/21,

z udziałem Skarbu Państwa - Prezesa Sądu Apelacyjnego w Katowicach

po rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym w Izbie Kontroli Nadzwyczajnej i Spraw
Publicznych w dniu 29 sierpnia 2023 r.,

1. stwierdza, że w postępowaniu przed Sądem Apelacyjnym w Katowicach w sprawie o sygn. akt III AUa 2187/21 nastąpiła przewlekłość postępowania;

2. zaleca Sądowi Apelacyjnemu w Katowicach wyznaczenie terminu posiedzenia w sprawie o sygn. akt III AUa 2187/21 nie później niż w ciągu dwóch miesięcy od dnia przekazania akt do Sądu Apelacyjnego w Katowicach;

3. przyznaje M.K. od Skarbu Państwa – Sądu Apelacyjnego w Katowicach sumę pieniężną w wysokości 2000 (dwa tysiące) złotych;

4. zasądza od Skarbu Państwa – Sądu Apelacyjnego w Katowicach na rzecz M.K. kwotę 240 (dwieście czterdzieści) złotych tytułem zwrotu kosztów zastępstwa procesowego;

5. oddala skargę w pozostałym zakresie.

ZG

UZASADNIENIE

Pismem z 5 maja 2023 r. pełnomocnik M.K. (dalej: „skarżący”) wniósł skargę na przewlekłość postępowania toczącego się przed Sądem Apelacyjnym w Katowicach w sprawie o sygn. akt III AUa 2187/21. Skarżący wniósł o:

1. stwierdzenie, że w postępowaniu przed Sądem Apelacyjnym w Katowicach w sprawie toczącej się pod sygn. akt III AUa 2187/21 przeciwko Dyrektorowi Zakładu Emerytalno-Rentownego MSWiA doszło do przewlekłości postępowania;
2. zobowiązanie Sądu Apelacyjnego w Katowicach do podjęcia działań zmierzających do możliwie najszybszego zakończenia postępowania i merytorycznego rozstrzygnięcia sprawy;
3. przyznanie od Skarbu Państwa na rzecz skarżącego kwoty 20 000 zł;
4. zasądzenie od Skarbu Państwa – Sądu Apelacyjnego w Katowicach kosztów postępowania, w tym kosztów zastępstwa procesowego.

W uzasadnieniu pisma skarżący wskazał, że w 2017 r. w niniejszej sprawie zostało złożone odwołanie od decyzji Dyrektora Zakładu Emerytalno-Rentownego MSWiA z 25 lipca 2017 r. nr [...], ustalającej wysokość emerytury skarżącego zgodnie z przepisami tzw. ustawy dezubekizacyjnej. Ponieważ organ emerytalny nie uwzględnił odwołania – sprawa trafiła do Sądu Okręgowego w Warszawie i została zarejestrowana pod sygn. akt XIII 1U 20237/18. W 2021 r. sprawa została przekazana do rozpoznania Sądowi Okręgowemu w Częstochowie, który wyrokiem z 12 października 2021 r. zmienił zaskarżoną decyzję i ustalił skarżącemu prawo do emerytury policyjnej w wysokości określonej z pominięciem art. 15c ustawy dezubekizacyjnej. W związku z apelacją pozwanego 3 grudnia 2021 r. Sąd Okręgowy w Częstochowie przekazał sprawę do Sądu Apelacyjnego w Katowicach. Sprawa wpłynęła do tego sądu 7 grudnia 2021 r. i została zarejestrowana pod sygn. akt III AUa 2187/21. Odpowiedź na apelację została złożona 7 lutego 2022 r. Skarżący podniósł, że do dnia wniesienia skargi sąd nie podjął żadnych działań merytorycznych, sprawa pozostaje bez biegu, a ostatnią wykonaną czynnością był wpływ odpowiedzi na apelację.

W dalszej części uzasadnienia skarżący zaznaczył, że zgodnie z orzecznictwem Sądu Najwyższego, co do zasady uznaje się, iż przewlekłość

występuje w postępowaniu, w którym w danej instancji nie wyznaczono terminu rozprawy przez ponad 12 miesięcy. Co więcej, sprawy z zakresu ubezpieczeń społecznych o świadczenia służące zaspokojeniu bieżących kosztów utrzymania powinny być rozpoznawane w sposób szczególnie sprawny.

Uzasadniając wysokość dochodzonej przez skarżącego sumy pieniężnej w związku z długością niniejszego postępowania, skarżący wskazał, że brak rozpoznania sprawy naraża go na poważne konsekwencje, zwłaszcza na tle finansowym. W jego ocenie, żądanie przyznania kwoty 20 000 zł jest w pełni uzasadnione, jeżeli zważyć, że kwota nie pokrywa w całości różnicy, jaka istnieje między emeryturą przyznaną a decyzją z 25 lipca 2017 r., powstałą do dnia wniesienia skargi.

Pismem z 7 lipca 2023 r. Prezes Sądu Apelacyjnego w Katowicach (dalej: „uczestnik postępowania”) złożył odpowiedź na powyższą skargę, w której zgłosił swój udział w sprawie oraz wniósł o oddalenie skargi w całości.

W uzasadnieniu pisma podniesiono, że za przejaw naruszenia prawa strony do rozpoznania sprawy bez nieuzasadnionej zwłoki uważa się wielomiesięczną bezczynność sądu, polegającą na niewyznaczeniu rozprawy, także rozprawy apelacyjnej, jeżeli nie zachodzą okoliczności usprawiedliwiające opóźnienie. Nie jest to jednak sztywna cezura czasowa dla oceny zgodności postępowania sądowego z konwencyjnymi, konstytucyjnymi i proceduralnymi dyrektywami osądzenia sprawy w rozsądnym terminie. Zdaniem uczestnika postępowania, o nieuzasadnionej zwłoce można mówić, gdy postępowanie trwa dłużej niż to konieczne do jej wyjaśnienia, uwzględniając ocenę terminowości i prawidłowości czynności sądowych, ale także charakter sprawy i zachowanie strony. Ocena ta nie może być oderwana od obowiązku sądu rozpoznania wszystkich wniesionych spraw bez nieuzasadnionej zwłoki, przy zachowaniu zasady rozpoznawania spraw według kolejności ich wpływu oraz uwzględnienia przepisów nakazujących rozpoznawanie niektórych rodzajów spraw w ustawowo określonych terminach.

Odnosząc się do niniejszej sprawy, uczestnik postępowania wskazał, że od daty wpływu apelacji do Sądu Apelacyjnego w Katowicach i nadania biegu postępowaniu apelacyjnemu sprawa oczekiwała na rozpoznanie zgodnie z kolejnością wpływu. Sprawa ta wpłynęła w okresie obowiązywania rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 18 czerwca 2019 r. – Regulamin

urzędowania sądów powszechnych (tekst jedn. Dz.U. 2022, poz. 2514), w świetle którego sprawy są rozpoznawane zgodnie z kolejnością wpływu, a poza kolejnością rozpoznawane są sprawy pilne. Sprawa skarżącego nie miała natomiast takiego charakteru.

Niezależnie od powyższego, uczestnik postępowania podniósł, że obsada sędziowska III Wydziału Pracy i Ubezpieczeń Społecznych Sądu Apelacyjnego w Katowicach w 2021 r. i następnych latach była dalece niewystarczająca w stosunku do liczby spraw pozostających do rozpoznania. Opóźnienie w rozpoznaniu sprawy skarżącego jest jedynie wynikiem zmniejszonej obsady sędziowskiej, skutkującej powstaniem znacznych zaległości w rozpoznaniu spraw.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Skarga jest zasadna i zasługuje na uwzględnienie.

Zgodnie z art. 2 ust. 1 ustawy z dnia 17 czerwca 2004 r. o skardze na naruszenie prawa strony do rozpoznania sprawy w postępowaniu przygotowawczym prowadzonym lub nadzorowanym przez prokuratora i postępowaniu sądowym bez nieuzasadnionej zwłoki (tekst jedn. Dz.U. 2018, poz. 75 ze zm., dalej: „ustawa o skardze na przewlekłość postępowania”), strona może wnieść skargę o stwierdzenie, że w postępowaniu, którego skarga dotyczy, nastąpiło naruszenie jej prawa do rozpoznania sprawy bez nieuzasadnionej zwłoki, jeżeli postępowanie zmierzające do wydania rozstrzygnięcia kończącego postępowanie w sprawie trwa dłużej niż to konieczne dla wyjaśnienia istotnych okoliczności faktycznych i prawnych albo dłużej niż to konieczne do załatwienia sprawy egzekucyjnej lub innej dotyczącej wykonania orzeczenia sądowego (przewlekłość postępowania).

Ustawa nie określa terminu, po upływie którego następuje przewlekłość postępowania. W orzecznictwie Sądu Najwyższego przyjmuje się, że stan taki będzie miał zasadniczo miejsce w przypadku beczynności sądu drugiej instancji

w zakresie wyznaczenia terminu rozprawy apelacyjnej, przekraczającej 12 miesięcy (tak np. postanowienia Sądu Najwyższego: z 9 stycznia 2019 r., I NSP 4/18; z 10 czerwca 2020 r., I NSP 67/20; z 21 lutego 2018 r., III SPP 3/18). W niniejszej sprawie apelacja wraz z aktami sprawy wpłynęły do Sądu Apelacyjnego w Katowicach 7 grudnia 2021 r., a sprawa została przydzielona sędziemu referentowi 13 grudnia 2021 r. Czas oczekiwania na wyznaczenie terminu rozprawy przez Sąd Apelacyjny w Katowicach na dzień wniesienia skargi na przewlekłość postępowania przekraczał zatem 16 miesięcy. Już sama długość tego okresu bezczynności, przy braku okoliczności usprawiedliwiających, przemawia za tym, że w sprawie prowadzonej przed Sądem Apelacyjnym w Katowicach pod sygn. akt III AUa 2187/21 nastąpiła przewlekłość postępowania.

Ustosunkowując się do argumentów podniesionych przez uczestnika postępowania należy zaznaczyć, że nie wyłącza przewlekłości postępowania okoliczność wpływu dużej ilości spraw do Wydziału III Sądu Apelacyjnego w Katowicach przy ograniczonym składzie osobowym sędziów w nim orzekających. Sąd Najwyższy w niniejszym składzie podziela wyrażany w orzecznictwie pogląd, że trudności kadrowe nie mogą mieć zasadniczo wpływu na rozpoznawanie spraw w rozsądnym terminie (zob. np. postanowienia Sądu Najwyższego z: 17 lutego 2012 r., III SPP 2/12; 6 maja 2020 r., I NSP 34/20; 25 maja 2023 r., I NSP 12/23) i nie zwalniają państwa z odpowiedzialności z tytułu przewlekłości postępowania.

Okoliczność, że Prezes Sądu Apelacyjnego w Katowicach obiektywnie nie dysponuje instrumentami umożliwiającymi mu zapewnienie odpowiednich warunków dla sprawnego działania wydziałów, przekłada się na brak zawinienia po jego stronie z tytułu zaistniałej przewlekłości postępowania. W niniejszej sprawie nie stwierdzono również przesłanek świadczących o odpowiedzialności sędziego referenta z powyższego tytułu. Wskazane przez Prezesa Sądu Apelacyjnego w Katowicach obciążenia orzecznicze oraz braki kadrowe mają charakter obiektywny, przekładający się na ocenę organizacji sądownictwa jako takiej. Jednakże, jak wskazano powyżej, sam duży napływ spraw oraz ograniczona ilość sędziów mogących je rozpoznać, nie mogą usprawiedliwiać przewlekłości postępowania i tym samym wpływać negatywnie na sytuację strony,

której przysługuje prawo do rozpoznania jej sprawy w rozsądnym terminie (np. postanowienie Sądu Najwyższego z 19 kwietnia 2023 r., I NSP 47/23).

Uwzględniając skargę na przewlekłość postępowania apelacyjnego, stosownie do treści art. 12 ust. 4 ustawy o skardze na przewlekłość postępowania, Sąd Najwyższy miał obowiązek rozstrzygnąć wniosek skarżącego o zasądzenie od Skarbu Państwa odpowiedniej sumy pieniężnej. Przyznanie sumy pieniężnej stanowi sankcję dla państwa za wadliwe zorganizowanie wymiaru sprawiedliwości oraz rekompensatę dla strony skarżącej za krzywdę moralną spowodowaną przewlekłością postępowania (postanowienie Sądu Najwyższego z 6 stycznia 2006 r., III SPP 154/05). Wysokość przyznanej sumy pieniężnej powinna być proporcjonalna do wielkości zwłoki, jej przyczyn oraz dotkliwości dla skarżących. Odpowiednia suma pieniężna pełni rolę swoistego zadośćuczynienia za stres i frustrację, spowodowane przewlekłością postępowania sądowego (zob. postanowienia Sądu Najwyższego: z 9 kwietnia 2019 r., I NSP 9/19; z 24 lutego 2016 r., III SPP 53/15).

Skarżący wnioskował o przyznanie sumy pieniężnej w kwocie 20 000 zł. Wskazał przy tym szczególne znaczenie dla niego sprawy – z uwagi na konsekwencje finansowe. W skardze brak jednak szerszego uzasadnienia dlaczego skarżący domaga się kwoty maksymalnej, przewidzianej w ustawie o skardze na przewlekłość postępowania. Ograniczył się on jedynie do wskazania, że dochodzona kwota nie pokrywa w całości różnicy, jaka istnieje między emeryturą przyznaną decyzją waloryzacyjną a decyzją z 25 lipca 2017 r. powstałą do dnia wniesienia skargi. Przyznanie sumy pieniężnej, o której stanowi art. 12 ust. 4 ustawy o skardze na przewlekłość postępowania, nie zmierza bowiem do zaspokojenia roszczeń skarżącego, dochodzonych w postępowaniu zasadniczym. Zasądzenie takiej sumy pieniężnej nie ma też na celu wyrównanie szkody powstałej na skutek przewlekłości postępowania (postanowienie Sądu Najwyższego z 16 marca 2022 r., I NSP 35/22). Z tych względów, w ocenie Sądu Najwyższego kwota 2000 zł rekompensuje zaistnienie i skutki przewlekłości zaskarżonego postępowania.

Zgodnie z art. 12 ust. 3 ustawy o skardze na przewlekłość postępowania, na żądanie skarżącego lub z urzędu sąd zaleca podjęcie przez sąd rozpoznający

sprawę co do istoty albo przez prokuratora prowadzącego lub nadzorującego postępowanie przygotowawcze odpowiednich czynności w wyznaczonym terminie, chyba że wydanie zaleceń jest oczywiście zbędne. Zalecenia nie mogą wkraczać w zakres oceny faktycznej i prawnej sprawy. W okolicznościach badanej sprawy, Sąd Najwyższy uznał za zasadne zalecenie Sądowi Apelacyjnemu w Katowicach wyznaczenia terminu posiedzenia w sprawie w terminie 2 miesięcy od daty zwrotu akt.

Z tych względów Sąd Najwyższy, na podstawie art. 12 ust. 2-4 ustawy o skardze na przewlekłość postępowania, orzekł jak w sentencji.

O kosztach postępowania skargowego Sąd Najwyższy orzekł na podstawie art. 98 § 1 i 3 k.p.c. w zw. z art. 99 k.p.c. w zw. z art. 391 § 3 k.p.c., art. 394¹ § 3 k.p.c., art. 398²¹ k.p.c. i art. 8 ust. 2 ustawy o skardze na przewlekłość. Zasądzoną od Skarbu Państwa – Sądu Apelacyjnego w Katowicach na rzecz skarżącego kwotę 240 zł stanowi wynagrodzenie pełnomocnika skarżącego będącego radcą prawnym, której wysokość ustalono na podstawie § 14 ust. 3 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 22 października 2015 r. w sprawie opłat za czynności radców prawnych (tekst jedn. Dz.U. 2018, poz. 265).

ZG

[ł.n]